

Guide til en berikende opplevelse av det historiske Sandvika sentrum

Natur- og Idrettsforvaltningen, Kulturvern i Bærum kommune har gleden av å utgi denne turguiden til det historiske Sandvika. Formålet er å gi Sandvikas besøkende kunnskap om hva de ser rundt seg. Slik kunnskap gir opplevelsene av tettstedet mer perspektiv og mening.

Vi håper at guiden vil øke utbyttet av besøket i Bærums “hovedstad” og pirre nysgjerrigheten til videre fordypning i kulturhistorien. Mer informasjon om Sandvika og Bærum kan fås ved henvendelse til Bærum kommune og bibliotekene.

Avgrensingen av Sandvika sentrum er topografisk og ligger mellom høydedragene og fjorden. Kulturminnene som er valgt ut, ligger med få unntak 0-15 moh. og de merkede traséene er lagt til gater, veier, gangveier og stier som for det meste er lett tilgjengelig med barnevogn og rullestol.

Vi anbefaler en sentrumsnær runde for deg som har en times tid til rådighet. Den vil gi deg en oversikt over høydepunkten i Sandvika sentrums historiske miljø. En noe lenger rundtur er også avmerket på kartet.

Sandvika i grove trekk

Begynnelsen:

Rike fiskerier i Sandviksbukta var et viktig grunnlag for den første bosettingen i Sandvika. Sandvikselven har også hatt stor næringsmessig betydning for Bærum. Den har vært rik på laks og sjørøret, har gitt drivkraft til indu-strien og gjort transport av varer lettere. Landbruket har helt til århundre-skiftet 1900 vært den dominerende næringsveien i Bærum. En annen viktig næring for bondene har fra middelalderen av vært kalkbrenningen med utskipning fra Slependen og Sandvigen. Siden 1600-tallet ga jernverket levebrød for mange.

1600- og 1700-tallet
Sandvigen som tettsted oppsto i knutepunktet mellom hovedveier, sjøtrafikk og slepen over vinterisen. Med kjøreveiene til bergverksindustrien på Kongsberg og Bærums Verk vokste det frem behov for vertshus, skystasjoner og overnattingssteder. I 1665 da Den Drammenske Konge- og Postvey ble åpnet var Sandvigen et lite strandsittersted. På slutten av 1700-tallet beskrives det som et ladested med vertshus hvor det bor mange strandsittere.

1800-tallet:

Til langt ut på 1800-tallet var Bærums Verk det eneste sted i bygda som kunne kalles tettsted. Sandvika omtales da som ladested, lasteplass og strandsted. Kjenne tegn på by- eller tettstedsutvikling var hoteller, poståpneri, lege, handlende, håndverkere, dampskipsanløp og jernbane som kom i siste halvdel av århundret. Murbyen i Sandvika fikk nå sin spede begynnelse. På slutten av århundret etablerte industrien seg med Brambanis Kalkfabrikker (1871) og Sandvikens Blikvarefabrik (1888), begge Norges første i sitt slag.

1900-2003

Sandvika som industristed utviklet seg videre med Victoria Linoleumsfabrikk (1900) Hamang Papirfabrikk (1906), og fabrikken Tomten (1907). Ny bredsporet jernbane kom i 1917 sammen med ny stasjonsbygning i mur. Med reguleringsplanen fra 1924 oppsto begrepet “den hvite byen ved fjorden”. Bygningene som understreket dette var Herredshuset (Rådhusets østre fløy oppført i 1926/27) og Budstikkegården (1934). Selv om Sandvika ennå var et frodig tettsted med spredt bebyggelse i tre og mur, var urbaniseringen i gang, og nye større bygg i stil med Herredshuset ble reist. Den funksjonalistiske Finstadgården kom i 1953 og Brambanigården i 1956.

Mellom 1960 og 1970 startet saneringen av det gamle Sandvika for fullt. Mesteparten av det som det hadde tatt 100 år å bygge opp, ble revet i løpet av 10 år. I 1964 ble Drammensveien lagt til E18 utenom sentrum. Etter byggingen av Kredittkassgården: nå Rådmannsgården (1972), Helgerudgården (1973), Trygdegården og Justisbygget (1974) med politistasjon og tinghus, alt i grå betong, begynte man å etterlyse trivsel i Sandvikas byrom.

Sandvika har lenge vært by i gavnet med sitt varierte handelstilbud, offentlig administrasjon, blandete servicetilbud, arbeidsplasser og boliger. Stedet er også et viktig samferdselsknutepunkt. Sandvika Vest-reguleringen med Kommunegården (1990), Sandvika Storsenter og fortettingen omkring (1993), samt Otto Sverdrups plass ved jernbanestasjonen har gitt Bærums hovedstad en stadig mer bymessig form. 4. juni 2003 vedtok kommunestyret å gi Sandvika bystatus.

1 Danmark

På den lille holmen som ble fraskilt Blommenholm i 1788 lå Fiskerstuen med uthus omkring århundredskiftet 1900. Holmen var lenge feriested for en sandvikafamilie. I 1925 ble Sandvikens sjøbåd åpnet og i stedet for strandsitterhusene kom det moderne sjøbådbebyggelse. Med én herreside og én kvinneside ble tidens krav til bluferdighet ivarettet. Etter at folk begynte å bade på åpen strand, ble sjøbadet nedlagt (1936). Bærum Roklubb flyttet inn etter at de hadde måttet selge sitt fasjonable klubbhus på Kadettangen på tvangsauksjon i 1936. Bærum kajakkklubb fulgte etter. På grunn av forurensing og støy fra motorveien flyttet roere og padlere i 1972 til nytt hus på Kalvøya. Denne bygningen brant i 1996 og er erstattet med dagens Båtsportens hus. Opprinenen til navnet Danmark er ikke kjent, men på 1800-tallet var det ikke uvanlig å gi husmannsplasser utenlandske stedsnavn. Prøysen er et annet eksempel. 5.juni hvert år vaier Dannebrog i flaggstangen på holmen for Osloreregionens dansker som feirer sin nasjonaldag. Fotografiet ovenfor er fra 1970.

2, 3, 4 Bygningmiljøet Sandvika gjestgiveri, Stådegården og Malmskrivergården •

Ved inngangen til Sandvika langs Gamle Drammensvei/Sandviksveien, representerer to viktige epoker i Sandvikas historie: jernverkstiden og tiden etter at Sandvika fikk handelsbevilling i 1859. Da ble det lille tettstedet et populært utfartssted for Kristianiafolk, som søkte frisk luft, vakre, landlige omgivelser og gastronomiske opplevelser på stedets hoteller. Dampskip og jernbane gjorde Sandvika tilgjengelig for det brede publikum.

2 Sandvika gjestgiveri •

I 1863 ble det drevet skystasjon, vertshus og landhandel på eiendommen. Skystasjonen ble nedlagt i 1874 etter at Vestbanen kom. I 1925 åpnet nytt hotell: Sandvikens Hotell eller Sandvika Gjestgiveri. Gjestgiveriet Geita drev sin virksomhet i bygningen noen år etter 2. verdenskrig. Lokalene rommer i dag blant annet Bærum kunstforening. Muren langs Sandviksveien ved Kunstforeningen prydes av utsmykningen Confession av kunstneren Rusmir Mescic.

3 Stådegården •

Bygningen har et bymessig preg med sin blanding av teglstein- og pussvaderfasade. Bygården er trolig bygd på slutten av 1890-tallet og fremsto som noe spesielt for sin tid i den lille trebyen Sandvika. I 1925 var det vin- og ølutsalg i bygningen. Navnet Ståde er knyttet til eieren fra 1936.

4 Malmskrivergården •
Malmskrivergården knytter linjene til Bærums Jernverk; Norges første industribedrift. Virksomheten på Bærums Verk startet 1604 under Kong Christian 4. som ønsket å gjøre Danmark/Norge selvforsynt med jern. Det første jernverket lå mellom skjerpene ved Gommerud og Tanum, noen mener Økri, andre Wøyen, men det ble ganske raskt flyttet til der det er i dag. Fra 1640 kom malmen fra Sorlandet med båt. Malm og jern ble losset og lastet på stranden nedenfor Malmskrivergården og registrert av malmskriveren. Bygningsmiljøet består av våningshus, bryggerhus og driftsbygning. Muren på driftsbygningen er av slaggstein etter jernsmeltingen. Anlegget er fredet.

5 Tre generasjoner Drammensvei

Utenfor Malmskrivergården gikk første generasjon Drammensvei, som ble anlagt fra 1630-tallet. Veien ble åpnet i 1665 med navnet Den Drammenske Konge- og Postvey. Før dette gikk postruten over Krokskogen. Kongeveibetegnelsen innebærer offentlig vei som er kjørbar med hest og vogn mellom kjøpsteder og gjennom bygdene. Sandviksveien er andre generasjon Drammensvei før E18 overtok hovedveifunksjonen i 1964. Fra Malmskrivergården fortsatte Drammensveien der gågaten, Rådmann Halmrastsvei går i dag, og videre over Rønne bro og Løkke bro. De gamle tregårdene langs gågaten er revet, men de nye murbygningene bærer fortsatt de gamle navnene: Ringi-, Bjerkås-, Moe-, Banken, Ekornrud-, og Aamodtgården. Rønne bro er erstattet av en bred kulvert (Willy Greiners vei). Bærums Verk bar vedlikeholdskostnadene av “Sandvigens Træbroer” til 1852. Det sier litt om hvem som sto for den største trafikken. Fra Sandvika gikk transporten til og fra Bærums Verk på to traséer, den vestre over Hamang til Wøyen, den østre over Evje og Rud til Wøyen, og derfra via Bryn. Sandviksveien er andre generasjon Drammensvei. Den kom i 1934 og gikk forbi Herredshuset (Rådhuset), over den nye Sandvika bro og der Kulturhuset ligger nå. Traseén gjennom sentrum ble da kalt Ringeriksveien. E18 overtok som ny Drammensvei i 1964.

6 Havnekontoret

Havnekontoret fra 1858 ble bygget av Christiania og Omegns Dampskibsselskap til administrasjonsbygning. Dampskipsbrygga lå på østsiden av tangen. Allerede i 1862 gikk selskapet konkurs og eiendommene ble solgt. Etter at Bærum kommune kjøpte hele Kadettangen i 1911 fungerte bygningen som havnekontor til 1970, i mange år med havneinspektøren boende i huset.

7 Grinibrakken

Grinibrakken er en av få gjenværende fangebrakker fra Grini. Grini fangeleir ble opprettet av den tyske okkupasjonsmakten i 1940. Ca. 20.000 var fanger der i årene 1940-1945. Brakken ble flyttet til Kadettangen og tatt i bruk som verksted, lager og kontorer for Bærum kommune i 1953. Fra 1990 har Stiftelsen Norsk Fartøyvern hatt verksted, lager og kontor i bygningen.

8 Kadettangen

Kadettangen har fått sitt navn etter at Krigsskolen kjøpte den ytre delen av tangen og brukte den til sommerleir og øvelser fra 1869 til 1896. Opprinnelig het den Sandvikstangen eller bare Tangen. På Kadettangen har det vært opplagsplass for trelast og diverse næringsbedrifter med tilhørende bebyggelse. Fra 1925 til 1936 hadde Bærum Roklubb et fasjonabelt klubbhus på Kadetttangen. Kadetttangen var arena for ishockey-kamper under OL i 1952. I

dag holder Bærum Sportsklubb og IL Tyrving hus på Kadettangen, og det er anlagt sandstrand langs østre breidd. Fergene Rigmor og Rigfar frakter sommer-stid badeglade til og fra øyene i Vestfjorden fra brygga på vestsiden av Kadettangen.

9 Kalvøya

Navnet har øya fått på grunn av en fortid som beitemark for Kjørbo gård. Kommunen ervervet Kalvøya i 1939 og broforbindelsen kom i 1963. Øya er et populært rekreasjonsområde med fine badeplasser, åpne gressletter, stier og turveier. Båtsportens hus ligger like øst for brofestet. Mange kultur- og idrettsarrangementer finner sted her om sommeren. I 1988 ble det opprettet et naturreservat på nordsiden av øya hvor de typiske geologiske forekomstene for Oslofeltet kan studeres. Vest på øya ligger Blinkenrabben med et automatisk fredet gravrøysfelt som antas å være fra bronsealder/jernalder. Øst på øya ligger en gravrøys fra samme tid. Det ligger også et større gravhaug- og gravrøysfelt på fortsettelsen av høydedraget på Høvikodden over sundet. Bærum Roklubbhus lå opprinnelig på østsiden av Kalvøya før det ble flyttet til Kadettangen i 1925.

10 Rådhuset •

Rådhuset er bygget i to omganger. Herredshuset, den eldste delen med klokketårnet, tegnet av Magnus Poulsson, sto ferdig i 1926 og fikk Houens fonds diplom for god arkitektur i 1930. Bygningen fikk status som rådhus da fløyene mot syd og vest ble bygget til i 1960. Arkitekter var Magnus og Anton Poulsson. Bygningsmiljøet omkring Rådhuset er svært endret. Her lå Walles Hotel som hadde sin glansperiode 1870-årene til 1900 og brant i 1919, Jordmorgården/ Stavergården hvor Harriet Backer hentet sitt motiv “Blått interiør”. Hvilestuen for reisende som ble revet i 1909, kjørebrovekta som ble fjernet i 1931, Helmergården som ble revet i 1958 og Søven nedenfor Rådhuset som i mange år var Sandvikas brannstasjon. I og utenfor Rådhuset er bærumskunstnere representert. Arnold Haukeland har laget rytterstatuen Frihet og livet er ett i Rådhusparken (avduket i 1953) og Elementene i borggården (1963). Maleriene i Munthe-rommet i rådhusets vestre fløy er utført av kunstneren Gerhard Munthe i 1916 og opprinnelig malt til en stue på Lille Reistad i Lier.

11Budstikkegården

Typograf Jørgen Chr. Kanitz startet Asker og Bærum Budstikke i 1898 i Donato Brambanis sommerhus. Det lå på hjørnet der Budstikkegården ble reist midt i 1930-årene, og hvor avisen holdt til fram til 1983. Arkitekt er Magnus Poulsson. Bygningen er en del av den hvite byen ved sjøen Sandvika var ment å bli. Budstikka er i dag Norges største lokalavis.

12 Brambanigården

Brambanigården står på tomten hvor Donato Brambani (1834 -1906) drev Sandviken Kalkfabrikk fra 1871. Eldste del i Kinoveien var en av landets første yrkesskoler. Bygningen er tegnet av arkitekt Johan Meyer d.y og sto ferdig i 1937. I tillegg til undervisningsrom og verksteder var det et folkebad i kjelleren. Utvidelsen i 1956 var etter tegninger av Magnus Poulsson. Brambani utviklet Sandvika til industristed og ble rundt århundredskiftet 1900 kalt “Kongen av Sandvika” og “Borgermester’n”. Han drev også kalkfabrikker på Kampebråten og Brønnøya, teglverk på Bjørnegård og Løkke, Sandvikens takstensfabrikk og Sandvika Blikvarefabrik fra 1888 som var landets første i sitt slag. Donati Brambani var med på å starte Sandvikens Lysselskap (1890), anla vannverk for Sandvika og førte vannledning fra Stovivann til Sandvika (1900). Skulpturen Messingle (1990) av Sverre Hoel står ved elvepromenaden utenfor Brambanigården.

13 Gamle Sandvika kino, i dag Sandvika teater

Sandvika fikk eget kinobygg i 1959 til erstatning for kombinert kino- og kommunestyresal i Rådhusets østre del (Herredshuset). Arkitekter var Magnus og Anton Poulsson. Landets første kontor for kino og kulturadministrasjon flyttet inn i lokalene i 1969 med kultursjef Carsten E. Munch. Kinodriften ble avviklet i 1987 og salen bygget om for levende kulturuttrykk. En rekke kulturorganisasjoner og kulturadministrasjonen har i dag kontorer og øvingslokaler i den gamle kinogården.

14 Victoria Linoleumsfabrikk

Victoria Linoleumsfabrikk A/S sto ferdig i 1900, og produserte linoleum gulvbelegg. Industrianlegget er prefabrikkert fra Storbritannia. Fabrikken var landets eneste linoleumsfabrikk fra starten til nedleggelsen i 1968. Bygningen rommer i dag forretninger og kontorer.

15 Homewood – Otto Sverdrups hjem

Homewood var polarforskeren Otto Sverdrups hjem fra 1908 til han døde i 1930. Han gikk på ski over Grønland med Fridtjof Nansen og var skipper på Fram under to omfattende polferder. Han tok initiativ til at polarskuta Fram kom tilbake til Norge og fikk plass på museum på Bygdøy. Homewood ble kåret til Bærums kulturminne i Kulturminnestafetten i 1997. Sveitserstilshuset er trolig fra 1889, og eiendommen hadde navnet Homewood da Sverdrup overtok den.

16 Røde diagonaler

Skulpturen Røde diagonaler fra 1973 utenfor Justisbygget er Arnold Haukelands verk.

17 Sandvika stasjon – Vestbanen •

Stasjonsbygningen i Sandvika sto ferdig til den smalsporete Vestbanens åpning i 1872. Arkitekt var stadskonduktør Georg Bull. I 1917 ble banen bygget om til bredsporet og stasjonsbygningen måtte flyttes noen meter. Til den nye banen ble det i 1916 bygget ny stasjonsbygning i mur. Denne ble revet 1993 i forbindelse med modernisering av stasjonen og Otto Sverdrups plass.

Med jernbanen tok utbyggingen i Sandvika virkelig fart. Utilsiktet dannet jernbanen et sosialt skille for dem som slo seg ned her. De velstående etablerte seg syd for banen med 2-5 måls tomter og badehus ved stranden. Arbeidsfolk, håndverkere og handelsfolk slo seg ned på nordsiden med tomter på ca. ett mål og båtfeste i elven. Vestbanen gjorde det mulig for Kristianiafolk å ta utflukter til Sandvika på en lettere og rimeligere måte. Her kunne de glede seg over småbysjarm og frisk luft. Walles hotell og Harreschous hotell (Løkke) var kulinariske mål for utflukten.

18 Otto Sverdrups plass

På Otto Sverdrups plass ved stasjonen står Per Ungs skulptur (1999) av polfareren Otto Sverdrup, en gave fra Sandvika Rotary Klubb.

19 Brdr. Christiansens Verksted og bensinstasjon •

Teglsteinsbygningen fra 1903 var opprinnelig blikkenslagerverksted. Senere var den bilverksted og Esso bensinstasjon. Den hadde en god plassering. Drammensveien gjennom Sandvika gikk rett forbi. Verkstedet ble nedlagt i 1980. Bygningen rommer i dag fiskebutikk, restaurant og frisør.

20 Løkketangen

Trehusbebyggelse fra slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet dominerte på Løkketangen før kjøpesenteret kom i 1981, og besto av butikker, verksteder og boliger. Løkketangen ble sett på som siste helhetlige bygningsmiljøet med referanse til fortiden i Sandvika, Likevel tapte lokalbefolkningen i 1974 kampen for bevaring av den lille trebyen. Dette skjedde året før Arkitekturvernåret 1975.

21 Leif Tronstad-monumentet

Leif Tronstad-monumentet av billedhugger Fritz Røed fra 1973 ble reist etter initiativ fra Sandvika Rotary Klubb. Leif Tronstad var professor i teknisk-uorganisk kjemi ved NTH, major i Forsvarets Overkommando i London under 2.verdenskrig og organiserte blandt annet tungtvannssabotasjonen på Rjukan i 1943. Han falt i kamp i Telemark i 1945.

22 Engervannet og Løkkeåsen •

Engervannet er knyttet til Norgeshistorien gjennom kong Sverre, som spionerte på bondehæren som hadde rådslaging der natten før et blodig slag på isen ved Hovedøya 6. mars 1200. Ronne elv mellom Engervannet og Sandvikselva skal være Norges korteste. Sveitserstilboligene langs Engervannsveien og villabebyggelsen i Løkkeåsen gir en opplevelse av bygningsmiljøet som vokste opp før og etter århundreskiftet 1900.

23 Løkkeåsveien 2, opprinnelig Kommunelokalet •

Sandvika har siden formannskapsloven ble vedtatt i 1837 vært Bærums politiske, administrative senter unntatt i kortere perioder. Først leide kommunen lokaler privat til sine møter. I 1899 ble det nye kommunehuset tatt i bruk. Bygningen i dragestil er oppført etter tegninger av slottsarkitekt Hjalmar Welhaven. Opprinnelig var det kommunestyresal, formannskapsal og politistasjon i 1. etasje med arrestlokaler i kjelleren og leilighet i 2. og 3. etasje. Tilhørende staller og utedøer i bakgården er revet. I 1927 flyttet den kommunale administrasjonen til nytt herredshus i østre fløy av Rådhuset. Fra 1934 –1967 hadde politiet tilhold i kommune-lokalet og siden 1994 har Kulturstasjonen, Klubben fritidssenter, Kulturkaféen og Fritidstilbud for funksjonshemmede (fra 2002) holdt til i huset.

24 Løkke og Løkkeparken •

Løkke var tidligere en gård under Kjørbo. Elias Smith som eide gården fra 1847 til 1851 var Bærums første ordfører. P.Chr. Harreschou kjøpte Løkke i 1878 og åpnet hotell i den gamle hovedbygningen. Hovedbygningen er trolig fra begynnelsen av 1800-tallet og er påbygd og ombygget mange ganger. Den har bl.a. vært i sveitserstil med tre etasjer verandaer mot syd. Her holdt Claude Monets norske kunstnervenner festmiddag for den franske impresjonisten våren 1895. På 1920-tallet ble den ombygget i nyklassisistisk stil for Bondelaget etter tegninger av arkitekt Ivar Næss. Miljøskapere i Løkkeparken er i tillegg til de tre gjenreiste og restaurerte trehusene, bjerke-lunden, den restaurerte potetkjelleren/vognskjulet og Løkke bro. I Leif Larsens vei mellom Løkke og Folkets hus bodde det mange håndverkere, og bygningsmiljøet langs veien har bevart sitt opprinnelige preg.

25-28 Småhusbebyggelsen langs Elias Smiths vei

Fem gamle hus ved Sandvikselven/Elias Smithsvei ("miljøgata") er bevart som et minne om trebyen Sandvika. Tre (25-27) av de gamle husene sto opprinnelig andre steder i Sandvika. Etter 20 års lagring ble de gjenreist i Løkkeparken i perioden 1995-2003.

To av husene (28) •

Auksjonarius Løkens hus fra 1884 og huset der skomakeren holder til i dag, står på sin opprinnelige plass ved broen over Sandvikselven. Kjernen i skomakerhuset er fra slutten av 1700-tallet og kan være et av Sandvikas eldste. Det ble påbygd i 1823. To garvere har holdt til i huset. Begge bygningene har periodevis huset poståpneriet i Sandvika.

25 Gråstua

Gråstua sto der Rådhuset er i dag. Byggeår er ikke kjent, men den eldste delen er trolig fra tidlig på 1800-tallet. Bygningen er restaurert slik den så ut omkring 1900 og har en enkel, empireinspirert stil. I dag har arbeidssentre i Bærum utsalgsted i bygningen.

26 Broveien 3

Bolighuset er i enkel sveitserstil fra omkring år 1900 og opprinnelig bygget for to familier, én i hver etasje. Huset var en del av trehusbebyggelsen på Løkketangen som ble revet i 1978.

27 Ringeriksveien 32

Bygningen i enkel sveitserstil ble oppført på Løkketangen i 1879. Deler av bygningen stammer imidlertid fra en tidligere bygning som sto på motsatt side av Sandvikselva. I bygningen har det gjennom årene vært bolig, melkebutikk, bokhandel, barberer, og de siste årene før Løkketangen ble sanert hadde Gullsmed Gaudernack og Sandvika Farvehandel butikker her.

29 Løkke bro

Broen er laget på Bærums Verk i 1829 og er Norges første støpejernbro. Broen som en gang var en del av Drammensveien, ble "pensjonert" i 1977 og flyttet oppover elven som gangbro mellom Løkkeparken, BI og Limtomta. Gamle Løkke bro var et yndet motiv for kunstmalere som Johannes Flintoe (1838), Fredrik Collett (1889) og Claude Monet (1895).

30 Limtomta, eller Kjørbotangen.

Limtomta ble åpnet som park- og friluftsområde i 1994 på det flate landet som dannes av Sandvikselv-meanderens store slyng. Navnet har området etter Nilsens Limfabrikk, som lå der Handelshøyskolen BI holder til. Binders-skulpturen ved hovedinngangen til Handelshøyskolen BI er til minne om bindersens oppfinner på slutten av 1800-tallet, Johan Vaaler, og er en gave til BI fra O. Mustad & Søn A/S, Gjøvik.

31 Hagelund

En låve fra 1944 er den eneste bygningen som står igjen etter småbruket Hagelund under Løkke. Denne eiendommen og Kjørbotangen ble oppkjøpt av Hamang Papirfabrikk. Ermanno Martinuzzi, som bygget II Tempo gigante til filmen Flåklypa Grand Prix, har holdt til i bygningen med sitt veteranbilverksted siden slutten av 1970-årene.

32 Øde-Hamang

Nærmest meanderens vestre slyng ligger et eldre bygningsmiljø. Bolighuset var stallrøtterbolig og uthuset stall for arbeidshestene på Hamang papirfabrikk og for disponent Eivind Lyches egne hester. Huset fra ca. 1920 ved rundkjøringen litt lenger vest, var gartnerbolig senere vaktmesterbolig. Bygningene brukes i dag til kontorer og verksteder.

33 Hamang Papirfabrikk og Hamang Sag og Høvleri

Navnet Hamang antas å være knyttet gammel-norsk ham eller hom som betyr knehase, og viser til den sterke krummingen i elva. På odden Sandvikselven har formet, holdt Hamang Papirfabrikk og Hamang sag og høvleri til. Kontoret, portstolpene, fabrikkpipen og bygningen hvor Hamang Næringscenter holder hus i dag, hørte med til papirfabrikken. Veien gjennom fabrikkmiljøet gikk til disponentboligen nederst i Hamangskogen. Papirfabrikken var i drift fra 1906-1981. Den produserte finere papirkvalliteter som ellers måtte importeres, blant annet seddelpapir. Saga og høvleriet var i drift før og etter 2. verdenskrig og ble revet da E68 (nå E16) ble anlagt mellom Sandvika og Hønefoss. Transporten av råvarer og ferdigpapir gikk med jernbanen til 1920, så med hester og supplert med den flatbunnete slepebåten Hamangl. Til sist overtok spesialbygde lastebiler transporten.

34 Pinsekirken (Sandvika kirke)

Den vakre, nygotiske trekirken i Elias Smiths vei sto ferdig i 1890; bygget og bekostet av Elise Brodtkorb på Kjørbo gård som menighetshus for Tanum menighet (Middelalderkirken på Tanum var Sandvikas sognekirke). I 1904 ble huset og tomten skjenket Vestre Bærum menighet og i 1921 ble bygningen innviet til kirkelig bruk. Bygningen ble overdratt til Bærum Pinsemenighet i 1982. Arkitekt er sannsynligvis Olaf Boye.

35 Foss

Albert Olsen fikk utskilt Bjørnegårdsvingen 27 i 1896 og satte opp smie og låseverksted. A. Olsen dreidde også emballasjestokker til linoleumsruller for Victoria Linoleumsfabrikk ved hjelp av kraft fra Bjørnegårdsfossen. Det lå tett med småbedrifter langs Sandvikselven den gang virksomheten startet. I dag står bare smia og sykkelverkstedet igjen. Sykkelverkstedet ble bygd under 2. verdenskrig.

Familien Olsen har i tre generasjoner vært ildsjeler for kultivering av Sandviksvassdraget. Stamfisken fanges, strykes og rognen legges til kunstig utklekking i Klekkeriet på Hamangskogen. Bygningen fra 1857 er Norges eldste klekkeri som ennå er i drift. Bærum kommune overtok driften i 1992. Sykkelsmedbrua er fra omkring år 1900.

36 Bjørnegård

Tunet med den herskapelige hovedbygningen fra siste halvdel av 1800-tallet ligger vakkert til på høydedraget over Bjørnegårdsvingen. En mektig allé fører opp til tunet. Gården har hatt mange eiere; Nesøygodset, Bærums Verk og en rekke private, bl.a. Jenny Bjørnson som kjøpte Bjørnegård i 1891. Hun åpnet pensjonat, hvor blant andre svigersønnen Gerhard Munthe oppholdt seg i perioder. Vinteren 1895 bodde den franske maleren Claude Monet på gården, og malte mange motiver fra Sandvikaområdet. Bærum kommune eier i dag hoved- og sidebygningen hvor Stiftelsen Bjørnegård psykisk helse holder til.

37 Tomten A/S, Industriveien 20 •

Fabrikken Tomten A/S som etablerte seg i Vestre Sandvika i 1907 og kjøpte Industriveien 20 i 1912 etter at Lillehagens skifabrikk brant ned året før. Tomten A/S er kjent for sin Tomteskur, Tomtebrygg, Gløgg m.m., og lanserte Biotex, det første tøyvaskproduktet med enzymer. Den tradisjonsrike fabrikk ble nedlagt i 1990.

38 Industriveien nr. 3, 5-7

Industriveien 3 fra ca.1920 var opprinnelig Hamang papirfabrikks papirmesterbolig. I dag holder Sandvika dyreklinikk og Hundefrisørene til i bygningen. Vest for papirmesterboligen ligger to sammenbygde boligbrakker for papirarbeidere på Hamang (bildet).

39-41 Elias Smiths vei nr. 25, 27-29

Langs elven ligger kombinerte bolig- og forretningsgårder fra første del av 1900-tallet. Huset i nr.25 ble bygget omkring århundreskiftet. Birkheim i nr.27 er eldre enn fasaden. Det har en laftet kjerne. Maleren Erik Werenskiold og familie bodde her høsten og vinteren etter Fleskum-sommeren 1886. Uthuset fra 1932 har gått under tilnavnet "Det elendige". I det funksjonalistiske murhuset nr.29 vestenfor var det en periode romutleie/motell.

42-44 Elias Smiths vei nr. 18, 20, 26,

Husrekken med tre to-etasjes trehus gir et tidsbilde av kombinerte bolig- og forretnings-gårder fra 1920-tallet: "Birkedal" i nr. 18 (nærmest på bildet) fra 1927 hvor har det vært frisørsalong i en årrekke, Frelsesarmeens forsamlingshus fra 1925, og den vakre bygningen "Skaara" fra 1921 i nr 26 hvor Låsbua holder til.

45 Sandvika bro

Broen mellom Rådhuset og Kommunegården ble bygget i 1934 da Løkke bro ble for liten for den økende trafikken og man fant det hensiktsmessig å legge Drammensveien utenom sentrum. Broen fikk på folkemunne navnet "Den nye broa". Lisa Molands kunstverk For Alice på pillarene under broen anses av mange som det mest vellykkede nyere kunstverk med samtidskarakter. Kunstneren har formet bokstavene LOOKING GLASS i speil slik at de kan leses rettvendt fra byparken og speilvendt fra Brambanisiden. Ved turveien i Byparken står Eivind Lenz' kunstneriske uttrykk for Vanskelig fra 2002.

46 Kommunegården

er Bærum kommunes kontorbygg som ble tatt i bruk i 1990/91. Arkitekter var Narud, Stokke og Wiig. Den lysegrå teglsteinsfasaden er tilpasset Rådhusets fasade på den andre siden av elven. Hagbart Solløvs' skulptur Motto 1900 med steinblokker og vannspeil pryder borggården (1991), og terrazzobildet Kretsløp av Ulf Valde Jensen (1991) er plassert på veggen ved hovedinngangen. Et Månedens kunstverk valgt fra kommunens samlinger er utstilt i sentralhallen, hvor også Johan Mæhlums krukke 3 + 1 (1991) har sin faste plass.

47 Kulturhuset

Mellom kommunegården og Kino 1, Sandvikas nyeste kinobygg, ligger Bærums kulturhus som er tegnet av Snøhetta arkitektkontor og innviet i 2003. Fasaden mot broen gir assosiasjoner til titteskap eller TV, men hvor publikum står på scenen.

48 Kjørbo gård •

Kjørbo tilhørte fra middelalderen Nesøygodset. Gården har hatt mange eiere. Christopher Urne gjorde Kjørbo til adelig setegård på 1600-tallet. Tårnbygget som forbinder Jacob Kreftings hus fra før 1714 med Johan Grauers hovedbygning fra 1800-1805 er bygget i 1853 da H. H. Brodtkorb var eier. Arkitekt var C.H. Grosch, som sannsynligvis ga sveitserstilsdekor til trebygningen. Brodtkorb skal også ha anlagt deler av den romantiske parken vest for tunet som kalles Bestemorskogen, mens parken med alléen sannsynligvis ble anlagt av gartneren for Bogstad, J. Grauer. Kjørboalléen gjennom parken gikk opprinnelig til Pinsekirken. I dag eier Norsk Hydro anlegget. Her er rester etter kjeller og trappefot fra 1500-tallet. En kamin fra 1600-årene er fredet.

Historiske høydepunkter i Sandvika Sentrum (omkring en times spasertur)

- (4) Malmskrivergården (fredet) (skiltet)
- (15) Homewood - Otto Sverdrups hjem (skiltet)
- (17) Sandvika Stasjon
- (22) Engervannet og Lokkeåsen
- (24-28) Løkke og Løkkeparken
- (29) Løkke bro
- (34) Pinsekirken
- (14) Victoria Linoleumsfabrikk
- (12) Brambanigården (skiltet)
- (48) Kjørbo
- (10) Rådhuset og Frihetsstatuen (rytterstatuen)
- Grinibrakken (skiltet)

Andre turguider fra Bærum kommune Natur- og idrettsforvaltningen

Kyststien i Bærum

Guide for kyststien mellom Asker og Oslo med omtale av 18 severdigheter, blant andre Sjøholmen, Høvikodden, Henie-Onstad Kunstsenter, Veritasparken, Høvik Verk, Josef Terbovens sommerhus og Sarbuvollen som ligger utenfor kulturstikartet for Sandvika.

Lysakerelven

Kulturhistorisk turguide om vassdraget fra Bogstadvannet til Lysaker. Omtaler 15 severdigheter

Turgleder i Bærum

Sykel- og turstikart med severdigheter

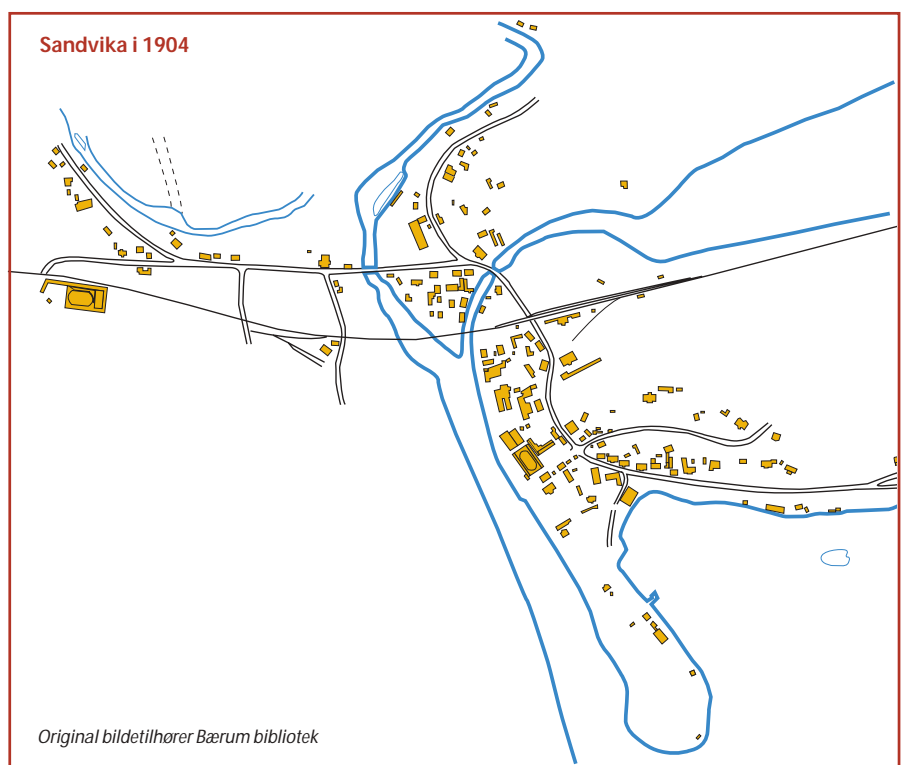
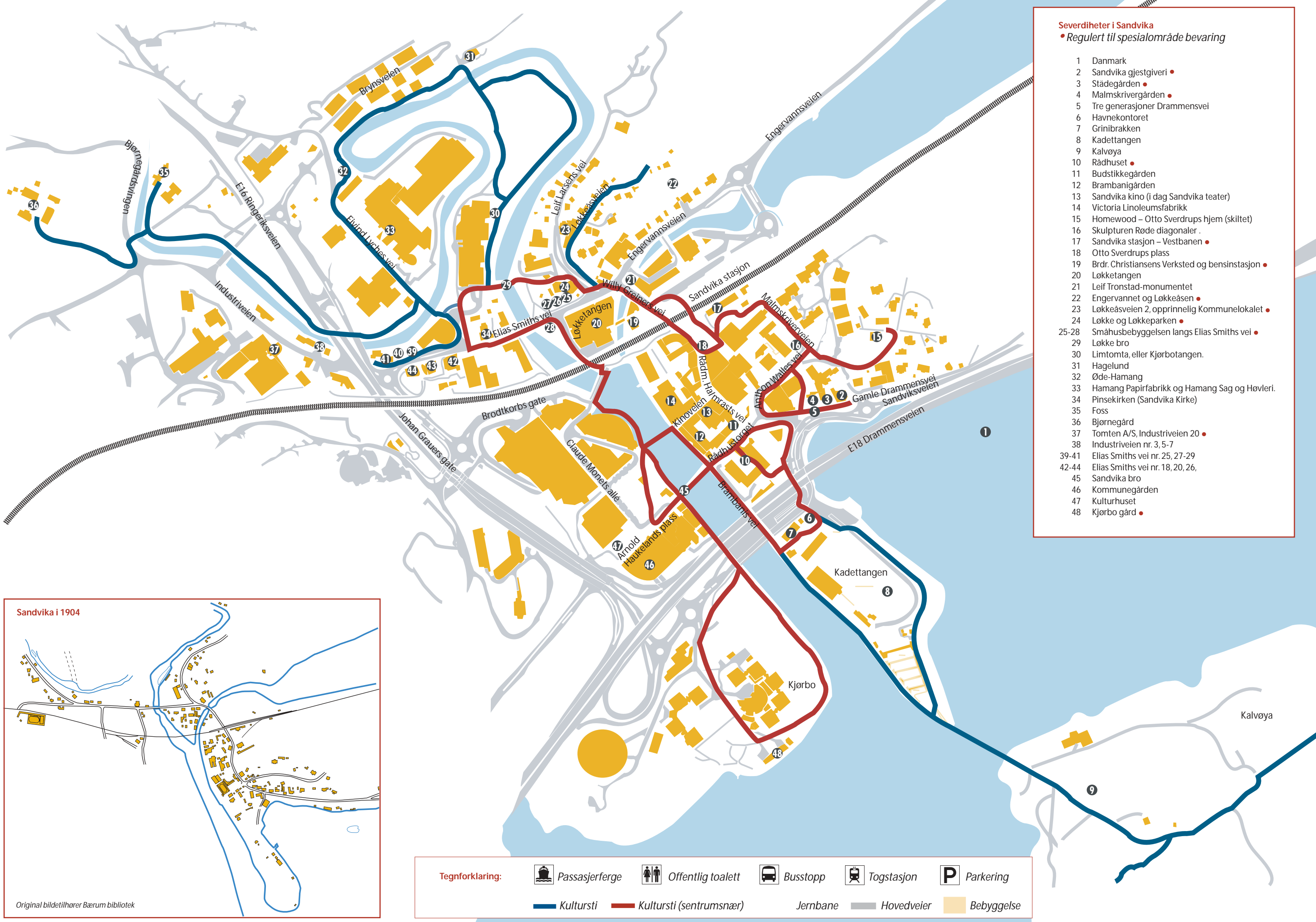
Pilegrimsleden i Bærum fra Fåbro til Langebru
Hefte og folder med guide til severdigheter

Pilegrimsvei i Bærum fra Tanum til Haslum
Guide til severdigheter

Severdigheter i Sandvika

• Regulert til spesialområde bevaring

- 1 Danmark
- 2 Sandvika gjestgiveri •
- 3 Stådegården •
- 4 Malmstrivergården •
- 5 Tre generasjoner Drammensvei
- 6 Havnekontoret
- 7 Grinibrakken
- 8 Kadettangen
- 9 Kalvøya
- 10 Rådhuset •
- 11 Budstikkegården
- 12 Brambanigården
- 13 Sandvika kino (i dag Sandvika teater)
- 14 Victoria Linoleumsfabrikk
- 15 Homewood – Otto Sverdrups hjem (skiltet)
- 16 Skulpturen Røde diagonaler .
- 17 Sandvika stasjon – Vestbanen •
- 18 Otto Sverdrups plass
- 19 Brdr. Christiansens Verksted og bensinstasjon •
- 20 Løkketangen
- 21 Leif Tronstad-monumentet
- 22 Engervannet og Løkkeåsen •
- 23 Løkkeåsen 2, opprinnelig Kommunelokalet •
- 24 Løkke og Løkkeparken •
- 25-28 Småhusbebyggelsen langs Elias Smiths vei •
- 29 Løkke bro
- 30 Limtomta, eller Kjørbotangen.
- 31 Hagelund
- 32 Øde-Hamang
- 33 Hamang Papirfabrikk og Hamang Sag og Høvleri.
- 34 Pinsekirken (Sandvika Kirke)
- 35 Foss
- 36 Bjørnegård
- 37 Tomten A/S, Industriveien 20 •
- 38 Industriveien nr. 3, 5-7
- 39-41 Elias Smiths vei nr. 25, 27-29
- 42-44 Elias Smiths vei nr. 18, 20, 26,
- 45 Sandvika bro
- 46 Kommunegården
- 47 Kulturhuset
- 48 Kjørbo gård •

Original bildetilhører Bærum bibliotek

Tegnforklaring:

 Passasjerferge	 Offentlig toalett	 Busstopp	 Togstasjon	 Parkering
 Kultursti	 Kultursti (sentrumsnær)	 Jernbane	 Hovedveier	 Bebyggelse